

W. B. YEATS

CATHLEEN NI HOULIHAN

ZLATÁ PŘÍLBA

PŘESÝPACÍ HODINY

W. B. YEATS

CATHLEEN NI HOULIHAN

ZLATÁ PŘÍLBA

PŘESÝPACÍ HODINY

Z angličtiny

přeložil

Jaroslav Skalický

NOVA ET VETERA 45

CATHLEEN NI HOULIHAN

O S O B Y:

PETR GILLANE

MICHAL GILLANE, jeho syn.

PATRIK GILLANE, dvanáctiletý chlapec,
bratr Michalův.

BRIGITA GILLANEOVÁ, Petrova žena.

DELIA CAHELOVÁ, snoubenka Michalova.

STARÁ CHUDÁ ŽENA

SOUSEDÉ

Vnitřek chalupy poblíž Killaly, r. 1798. Brigita stojí u stolu rozvazujíc uzlík. Petr sedí po jedné straně krby, Patrik po druhé.

PETR: Slyším zvuk, co to je?

PATRIK: Neslyším ničeho. (Naslouchá) Teď to slyším. Je to jako by někoho vítali jásotem. (Jde k oknu a vyhlíží.) Divím se, proč tak výskají. Nevidím nikoho.

PETR: Možná, že hrají v míč.

PATRIK: Dnes se nehraje v míč. Je to asi dole ve městě, kde výskají.

BRIGITA: Myslím, že hoši hrají asi nějakou svou hru. Pojď sem, Petře, a podívej se na Michalovy svatební šaty.

PETR (přitáhne si židli ke stolu): To jsou opravdu nádherné šaty.

BRIGITA: Tys neměl takových šatů, když sis

mne bral, a neměl jsi kabátu, který by sis byl oblékl v neděli spíše než v některý jiný den.

PETR: To je vskutku pravda. Nemyslili jsme nikdy, že bude náš vlastní syn nositi takový oblek při své svatbě, nebo že budemíti takové pěkné místočko, kam by uvedl ženu.

PATRIK (ještě u okna): Tamhle přichází stará žena dolů po cestě. Nevím, přichází sem?

BRIGITA: Bude to nějaká sousedka, která přichází, aby slyšela něco o Michalově svatbě. Poznáváš, kdo to je?

PATRIK: Myslím, že je cizí, ale nejde sem k domu. Zabočila na cestu, která jde dolů, tam kde Murteen a jeho synové stříhají ovce. (Obrací se k Brigitě.) Pamatuješ, co říkal Winny z Křižovatky přede včerejší večer o podivné ženě, která prochází krajem, kdykoli se blíží válka nebo nepokoje?

BRIGITA: Netrap nás povídáním Winnyovým, ale jdi a otevři dveře svému bratru. Slyším ho přicházeti vzhůru po cestě.

PETR: Doufám, že vzal s sebou v pořádku De-liino věno, ze strachu, že by její rodiče mohli

zvrátiti smlouvu nebo já, když jsem ji uzavřel. Starostí jsem měl dost, když jsem ji uzavíral. (Patrik otevře dveře a vstoupí Michal.)

BRIGITA: Co tě zdrželo, Michale? Vyhlíželi jsme po tobě dlouhou dobu.

MICHAL: Šel jsem podle domu knězova a poprosil, aby byl zítra připraven na naše oddávky.

BRIGITA: Říkal něco?

MICHAL: Řekl, že to jest velice pěkná partie a že nikdy nebyl více potěšen z oddavek dvou lidí ve své farnosti, než z oddavek mých a Deliiných.

PETR: Máš věno, Michale?

MICHAL: Zde jest. (Michal položí na stůl měšec, přejde a opře se o okraj krbu. Brigita, která po všecku tu dobu prohlížela šaty, vytahujíc švy a zkoušejíc podšívku kapes atd., položí šaty na poličku.)

PETR (vstává, bera měšec do ruky a vysypává peníze): Ano zařídil jsem tu věc dobře pro tebe, Michale. Starý John Cahel raději by si byl podržel déle částku z tohotohle. „Nech-

te mně polovic z toho, až se narodí první hoch," povídá on. „Nenechám," povídám já. „Ať je tu hoch nebo není, všech sto liber musí být v Michalových rukách dříve, než přivede tvou dceru do domu." Žena mu pak přimlouvala a na konec povolil.

BRIGITA: Zdá se, že máš velkou radost, když se můžeš přebírat tak v penězích, Petře.

PETR: Opravdu přál bych si, abych byl měl štěstí dostat sto liber, nebo aspoň dvacet se ženou, kterou jsem si vzal.

BRIGITA: Inu, nepřinesla-li jsem mnoho, také jsem mnoho nezískala. Co pak jsi měl tenkrát, když jsem si tě brala? Jen hejno slepic a krmil jsi je, a několik jehňat a hnal jsi je na trh do Balliny. (Je mrzutá a postaví hlučně džbáněk napoličku.) Nepřinesla-li jsem věna, vypracovala jsem si je svýma rukama, položila jsem dítě, Michala, který tu teď stojí, na kupu slámy, zatím co jsem kopala brambory, a nikdy jsem se nesháněla po pěkných šatech nebo něčem, jen po práci.

PETR: To je pravda, skutečně. (Poplácává jí po rameni.)

BRIGITA: Nech mne na pokoji, až připravím dům pro ženu, která má do něho přijíti.

PETR: Jsi nejlepší ženou v Irsku, ale peníze jsou také dobré. (Začíná znova přebírat peníze a usedne.) Nikdy jsem nemyslel, že uvidím tolik peněz mezi svými čtyřmi stěnami. Můžeme vykonati veliké věci nyní, když je máme. Můžeme si vzíti těch deset jiter půdy, které se nám naskýtají, když Jamsie Dempsey umřel, a opatřiti je dobyt看kem. Půjdeme na trh v Ballině a koupíme dobytek. Žádala Delia něčeho z těch peněz pro svou vlastní potřebu, Michale?

MICHAL: Nežádala, opravdu. Nezdálo se, že si jich mnoho všímá, nebo vůbec na ně hledí.

BRIGITA: Není divu. Proč by na ně hleděla, když mohla se dívati na tebe hezkého, silného, mladého muže? Pyšná musí být, že tě dostává, dobrého, spolehlivého hochu, který peněz užije a nepromarní, ani nepropije jich jako jiný.

PETR: Nejspíše ani Michal sám nemyslí mnoho na věno, nýbrž jaká je dívka, na pohled.

MICHAL (přejde ke stolu): Inu ty bys také měl rád hezkou příjemnou dívku kolem sebe a když bys vyšel. Věno trvá na chvíli, ale žena tu bude vždy.

PATRIK (obrací se od okna): Zase výskají dole ve městě. Možná, že vyloďují koně z Enniscrone. Výskají, když koně jdou dobře do vody.

MICHAL: Není tu koní. Kam by šli, když není blízko trhu? Jdi dolů do města, Patriku, a podívej se, co se děje.

PATRIK (otevře dveře, aby vyšel, zastaví se však na chvíli na prahu): Myslíš, že Delia bude pamatovat na to, aby mně přinesla malého chrta, kterého mně slíbila, až přijde do domu?

MICHAL: Jistě že bude. (Patrik odejde, nechav dveře otevřeny.)

PETR: Příště dojde na Patrika, aby se ohlížel po věnu, ale on ho nenajde tak snadno, když nemá svého vlastního místa.

BRIGITA: Někdy si myslívám, když teď naše

věci stojí tak dobře, a Cahelové jsou takovou dobrou oporou v kraji, a Deliin vlastní strýc knězem, že bychom se snad dostali k tomu, aby Patrik stal se jednou knězem, když se tak dobře učí z knih.

PETR: Času dost, času dost, máš plnou hlavu plánů, Brigito.

BRIGITA: Bude nám dobře možno dáti mu vzdělání a neposílati ho, aby se toulal po kraji jako chudý žák, který je živ z almužen.

MICHAL: Ještě nepřestali výskati. (Přejde ke dveřím a stojí zde chvíli, zastiňuje si oči rukou.)

BRIGITA: Vidíš něco?

MICHAL: Vidím starou ženu, přicházející vzhůru po cestě.

BRIGITA: Divím se, kdo to je? Jistě je to podivná žena, kterou Patrik viděl před chvílí.

MICHAL: Rozhodně nemyslím, že to je některá zesousedek, ale má plášť stažený přes obličej.

BRIGITA: Možná, že nějaká chudá žena slyšela, že strojíme svatbu, a přišla se poohlédnout po něčem pro sebe.

PETR: Peníze mohu raději odklidiť. Není třeba nechati je ležeti, aby každý cizinec koukal po nich. (Přejde k veliké truhle v koutě, otevře ji, vloží tam měšec a ohmatává zámek.)

MICHAL: Tu jest, otče! (Stará žena jde zvolna podle oken a při tom hledí na Michala.) Raději bych, kdyby cizí nepřišel do domu večer před mou svatbou.

BRIGITA: Otevři dveře, Michale; nenech ubohou ženu čekatí.

(Stará žena vstoupí. Michal stojí stranou, ustoupiv s cesty.)

STARÁ ŽENA: Pán Bůh vás pozdrav všecky tu.

PETR: Pán Bůh vás pozdrav laskavě.

STARÁ ŽENA: Máte tu pěkný útulek.

PETR: Jste vítána, jakýkoli útulek máme.

BRIGITA: Sedněte si u ohně a buďte vítána.

STARÁ ŽENA (ohřívajíc si ruce): Venku je ostrý vítr.

(Michal prohlíží si ji zvědavě ode dveří.

Petr přejde ke stolu.)

PETR: Šla jste dnes daleko?

STARÁ ŽENA: Putovala jsem daleko, velmi daleko; málo těch, kteří putovali tak daleko jako já, a mnohý jest, kdo mne nepřivítá. Byl tu jeden, který měl silné syny, a myslila jsem, že mně jsou přáteli, ale stříhali své ovce a nechtěli mne poslouchati.

PETR: Je opravdu politováníhodno, když někdo nemá svého vlastního místečka.

STARÁ ŽENA: To je vskutku pravda pro vás a dávno již jsem na cestách od té doby, co jsem se vydala na pout.

BRIGITA: Je to div, že nejste vysílena tím dlouhým putováním.

STARÁ ŽENA: Někdy mé nohy jsou unaveny a mé ruce jsou klidny, ale klidu není v mém srdci. Vidí-li lidé, že jsem klidna, myslí, že stáří přišlo na mne a že všecko hnutí vyšlo ze mne. Ale když nepokoj jest ve mně, třeba, abych hovořila se svými přáteli.

BRIGITA: Co to bylo, co vás hnalo do putování?

STARÁ ŽENA: Příliš mnoho cizinců v domě.

BRIGITA: Vypadáte opravdu, jako byste byla měla svůj díl trampot.

STARÁ ŽENA: Měla jsem opravdu trampoty.

BRIGITA: Co bylo, co vám způsobilo ty trampoty?

STARÁ ŽENA: Má země mi byla vzata.

PETR: Vzali vám mnoho země?

STARÁ ŽENA: Má čtyři krásná, zelená pole.

PETR (stranou Brigitě): Myslíš, že by byla vdovou Caseyovou, která před nějakou dobou byla vypuzena ze svého majetku v Kilglassu?

BRIGITA: Není. Viděla jsem vdovu Caseyovou jednou na trhu v Ballině, je statnou, svěží ženou.

PETR (staré ženě): Slyšela jste hluk výskání, když jste šla nahoru po kopci?

STARÁ ŽENA: Myslíla jsem, že slyším hluk, který jsem slýchávala, když moji přátelé mne přišli navštívit. (Počne zpívat napolo pro sebe.)

Donough plavovlasý je mrtev, —
ženo, pláču já s bolestí tvou, —
má nákrčník z konopí, chudák,
hlavu plátnem zakrytou.

MICHAL (postoupí od dveří): Co to tu zpíváte, paní?

STARÁ ŽENA: Zpívám o muži, kterého jsem kdysi znala, o plavovlasém Donoughovi, který byl oběšen v Galwayi. (Zpívá dále hlasitěji.)

Ženo, plakat přišla jsem s tebou,
vlas svůj volně spustila jsem;
já vidím jej ještě, jak oral,
pluhem obracel rudou zem
a z dobrého kamene stavěl
si stodolu na vrchu tam —
my šibenici by strhli,
stát tohle se v Enniscrone nám!

MICHAL: Co mu přivodilo smrt?

STARÁ ŽENA: Umřel z lásky ke mně: mnohý muž zemřel pro lásku ke mně.

PETR (stranou k Brigitě): Její neštěstí pomátlo jí rozum.

MICHAL: Je tomu dávno, co ta píseň byla složena? Je tomu dávno, co ho stihla smrt?

STARÁ ŽENA: Ne dávno, ne dávno. Ale byli jiní, kteří zemřeli pro lásku ke mně před dávnou dobou.

MICHAL: Byli vašimi sousedy, paní?

STARÁ ŽENA: Pojď sem ke mně a povím ti o nich. (Michal usedne u krbu vedle ní.) Byl ryšavý muž z O'Donellů ze severu, a muž z O'Sullivanů z jihu a byl jistý Brian, který přišel o život u Clontarfa u moře, a bylo jich mnoho na západě, někteří, kdo zemřeli před staletími, a jsou někteří, kdo zemrou zítra.

MICHAL: Je to na západě, kde ti mužové zemrou zítra?

STARÁ ŽENA: Pojď blíže, blíže ke mně.

BRIGITA: Myslíš, že mluví pravdu? Nebo je ženou z jiného světa?

PETR: Neví dobře, o čem mluví, při té bídě a neštěstí, kterým prošla.

BRIGITA: Chuderka, měli bychom jednati s ní laskavě.

PETR: Dej jí napíti se mléka a sousto ovesného koláče.

BRIGITA: Možná, že bychom jí měli něco přidati k tomu, abychom jí přispěli na cestu. Několik pence nebo i šilink, když máme tolik peněz v domě.

PETR: Opravdu, dopřál bych jí toho, kdybychom měli nazbyt, ale budeme-li utráceti, co máme, bude nám brzo třeba sáhnouti na těch sto liber, a to by bylo škoda.

BRIGITA: Styď se, Petře. Dej jí ten šilink a své požehnání k tomu, nebo nás opustí naše štěstí.

(Petr jde k truhle a vyndá šilink.)

BRIGITA (staré ženě): Chcete se napítí mléka, paní?

STARÁ ŽENA: Není to jídlo ani pití, čeho potřebuju.

PETR (podává jí šilink): Tu je něco pro vás.

STARÁ ŽENA: Není to, čeho potřebuju. Stříbra nepotřebuju.

PETR: A co byste chtěla?

STARÁ ŽENA: Chtěl-li by mně někdo pomoci, bylo by třeba, aby mně dal sebe sama, třeba, aby mně dal vše.

(Petr přejde ke stolu, hledě ztrnule a zmateně na šilink ve své ruce a stojí pak mluvě šepem k Brigitě.)

MICHAL: Nemáte nikoho, kdo by se staral o vás ve vašem stáří, paní?

STARÁ ŽENA: Nemám. Ač tolik milovníků mi přineslo svou lásku, nikdy nepřipravila jsem lože žádnému.

MICHAL: Chodíte sama po cestách, paní?

STARÁ ŽENA: Mám své myšlenky a mám své naděje.

MICHAL: Jaké naděje máte, abyste se jich držela?

STARÁ ŽENA: Naději, že zase dostanu zpět svá krásná pole; naději, že vypudím cizince ze svého domu.

MICHAL: Jak to chcete udělati, paní?

STARÁ ŽENA: Mám dobré přátele, kteří mně pomohou. Sbírají se, aby mně nyní pomohli. Nebojím se. Jsou-li potlačeni dnes, zvítězí zítra. (Vstane) Třeba, abych šla a setkala se se svými přáteli. Přicházejí, aby mně pomohli, a jest třeba, abych byla tam a přivítala je. Třeba svolati sousedy, aby je přivítali.

MICHAL: Půjdu s vámi.

BRIGITA: Ne k jejím přátelům máš jít a vítati je, Michale; dívku, která přichází do domu, máš uvítati. Máš práce mnoho, jídlo a pití máš přinést do domu. Žena, která přichází domů, nepřichází s prázdnýma rukama; nechtěl bys, aby našla prázdný dům. (Staré ženě) Nevíte, možná, paní, že můj syn má zítra svatbu.

STARÁ ŽENA: Není to muž, který strojí se k svatbě, u něhož hledám pomoci.

PETR (Brigitě): Kdo ona vůbec jest, co myslíš?

BRIGITA: Neřekla jste nám dosud svého jména, paní.

STARÁ ŽENA: Někteří nazývají mne chudou starou ženou, a jsou jiní, kteří mně říkají Cathleen, dcera Houlihanova.

PETR: Zdá se mi, že jsem kdysi znal někoho toho jména. Kdo pak to jen byl? Byl to asi někdo, koho jsem znal, když jsem byl chlapcem. Ne, ne; již se pamatuju, slyšel jsem to v nějaké písni.

STARÁ ŽENA (stojí ve dveřích): Diví se, že

písně se skládaly pro mne; mnoho písní slo-
ženo bylo pro mne. Slyšela jsem jednu ve
větru dnes ráno. (Zpívá)

Neplačte, nenaříkejte,
hroby až vykopou zítra.
Jezdců s bílými pásy
nezvete na pohřeb zítra.
Nestrojte hodů pro cizí
na slavnost, jež bude zítra;
neplaťte na modlení
za ty, kdo zemrou zítra...
nebudou potřebovati modliteb,
nebudou potřebovati modliteb.

MICHAL: Nevím, co znamená ta píseň, ale
povězte mi, co pro vás mohu učiniti.

PETR: Pojď sem ke mně, Michale.

MICHAL: Tiše, otče, poslouvej na ni.

STARÁ ŽENA: Je to těžká služba, kterou na
sebe berou ti, kteří mně pomáhají. Mnozí,
kdo mají nyní červené tváře, budou mít tváře
bledé; mnozí, kdo svobodně mohli choditi
po horách, slatinách a sítinách, posláni bu-
dou, aby kráčeli po tvrdých ulicích ve vzdá-

lených krajích; mnohý dobrý záměr bude zkažen; mnozí, kdo nashromáždili peněz, nepočkají, co by je utratili; mnohé dítě zrozeno bude a při křtu jeho nebude otce, který by mu dal jméno. Ti, kteří měli červené tváře, budou míti tváře bledé pro mne; a přes to přese vše mysliti budou, že jsou dobře odměněni. (Odejde; slyšeti jest venku její hlas zpívající.)

A v paměti budou věčně,
a živi budou věčně
a mluvití budou věčně,
lid naslouchat bude jim věčně.

BRIGITA (Petrovi): Podívej se na něj, Petře; vypadá jako člověk, který dostal záchvat. (Povyšujíc hlas) Podívej se sem, Michale, nasvatební šaty. Takové nádherné šaty jako tyhle! Můžeš je nyní zkusiti, bylo by zítra škoda, kdyby ti nepadly. Chlapci by se ti smáli. Vezmi je, Michale, jdi do světnice a zkus je. (Klade mu je na ruku.)

MICHAL: O jaké svatbě mluvíte? Jaké šaty mám obléci zítra?

BRIGITA: To jsou šaty, které máš zítra míti na sobě, až si budeš bráti Delii Cahelovou.

MICHAL: Zapomněl jsem to. (Pohlédne na šaty, obrací se do druhé světnice, ale zarazí se, když uslyší výskání venku.)

PETR: Výskání se přiblížilo až k našim dveřím. Co se to stalo?

(Sousedé vstupují hromadně, s nimi Patrik a Delia.)

PATRIK: Lodi jsou v zálivu; Francouzové přistávají v Killale!

(Petr vyndá dýmku z úst, smekne klobouk a vstane. Šaty vypadnou Michalovi z ruky.)

DELIA: Michale! (Michal si jí nevšímá.) Michale! (Michal se k ní obrací.) Proč na mne hledíš jako cizí?

(Pustí jeho ruku. Brigita k ní přejde.)

PATRIK: Chlapci všichni spěchají dolů po svazích, aby se přidali k Francouzům.

BRIGITA (Petrovi): Řekni mu, ať nechodí.

PETR: Není nic platno. Neslyší slova z toho, co říkáme.

BRIGITA: Zkus to a přimluv mu, abys ho dostal ke krbu.

DELIA: Michale, Michale! Neopustíš mne přece! Nepřidáš se k Francouzům, když máme mít svatbu!

(Obejme ho, on se obrací k ní, jako by povoloval.)

HLAS STARÉ ŽENY (venku): A mluvíti budou věčně, lid naslouchat bude jim věčně.

(Michal odtrhne se od Delie, zastaví se na vteřinu ve dveřích a pak vyběhne, následuje hlas staré ženy. Brigita vezme do náručí Delii, která tiše pláče.)

PETR (k Patrikovi, klada mu ruku na rameno): Viděl jsi jíti dolů po stezce starou ženu?

PATRIK: Neviděl, ale viděl jsem mladou dívku a kráčela jako královna.

— O vzniku kusu píše Yeats lady Gregoryové v únoru 1903: „Jedné noci měl jsem sen, téměř tak jasný jako vidění, o chalupě, kde byl blahobyť, zář krbu a hovor o svatbě, a do této chalupy přišla stará žena v dlouhém plášti. Bylo to samo Irsko, ona Cathleen ní Houlihan, o níž tolik písní bylo zpíváno, o níž tolik povídek bylo vypravováno a pro níž tak mnozí šli smrti vstříc. —

Z L A T Á P Ř Í L B A

O S O B Y:

CUCHULAIN

LEAGERIE

CONAL

EMER, Cuchulainova žena.

LEAGERIEOVA ŽENA

CONALOVA ŽENA

LAEG, Cuchulainův vozká.

RUDÝ MUŽ

ČELEDÍNI A KUČHTÍCI

TŘI ČERNÍ MUŽOVÉ

Roubený dům. V pozadí dvě okna a dveře, které přetínají jeden z koutů místnosti. Dveřmi viděti jest skály, které činí půdu venku vyšší, než jest uvnitř, a moře. Okny jest viděti jen moře. Na straně proti dveřím tři veliké stoličky a před nimi stůl. Na stole číše a láhev ale. V Abbey Theatre* dům jest oranžově rudý a stoličky, stoly a láhve černé s lehkým odstínem nachovým, kterého nelze jasně rozeznati od černě. Skály jsou černé, sem tam s nádechem zeleně. Moře je zelené a svítivé a všechny osoby mimo Rudého muže a Černé muže oděny jsou v rozličné odstíny zeleně, některé s nádechem nachu, který se zdá skoro černým. Černí mužové jsou oděni v temný nach, Rudý muž úplně rudě. Jest velmi veliký a jeho výška zvětšena je rohy na zlaté přilbě. Zlatá přilba ve skutečnosti je více temnozelená než zlatá. Černí mužové mají na svých černých soukenných čepicích namalované kočičí hlavy. — Dojem jest úmyslně násilný a překvapující.

* Divadlo, kde kus byl hrán po první 19. března 1908. — Založen jest na staré irské pověsti *The Feast of Bricriu*, podané v *Cuchulain of Muirthemne*. — Překl.

CONAL: Ani plachty, ani vlny, a kdyby moře nepředlo jako kočka, ani zvuku. Není dosud nebezpečí. Vidím daleko, neboť měsíc svítí na moře. (Zazní roh.)

LEAGERIE: Ah, něco je.

CONAL: To je jistě ze země a nebezpečení přichází z moře. Není třeba, abychom se báli něčeho, co přichází ze země. (Dívaje se ven.) Nevidím nikoho, skály a stromy zakrývají veliký kus stezky na té straně.

LEAGERIE (sedě u stolu): Znělo to jako roh Cuchulainův, ale to není možná.

CONAL: Ano, to je nemožné. Nikdy se nevrátí ze Skotska. Má tam vše, čeho si přeje. Štěstí ve všem, co činí. Vítězství, bohatství a štěstí hrnou se k němu, kdežto zde doma vše hyne a dobré jméno mužovo uplyne mezi nocí a jitem.

LEAGERIE: Přál bych si, aby přišel domů pro to všecko a vštípil té své mladé ženě klid a úctu pro ty, kdo jsou více než ona. Zrovna dnes večer tvé ženě a mé ženě bylo třeba zapovědět jí, aby nešla do jídelny před

nimi. Je mladá a je žena Cuchulainova a proto rozestírá ocas jako páv.

CONAL (ve dveřích): Vidím nyní toho, kdo troubí na roh; je to mladý muž zahalený v plášť.

LEAGERIE: Nepuť ho dovnitř. Řekni mu, ať si hledá přístřeší jinde. Zde není místo, kde by se hledalo přístřeší.

CONAL: To je pravda. Řeknu mu, ať odejde, neboť nikdo nepotřebuje poznati potupy, která této noci má stihnouti Irsko.

LEAGERIE: Nikdo ze živoucích lidí mimo nás dva nechť nikdy se toho nedoví.

CONAL (venku): Odejdi, odejdi!

(Mladý muž, zahalený v dlouhý plášť, stojí venku na skalách.)

MLADÝ MUŽ: Jsem pocestný a hledám noclehu a jídla.

CONAL: Zákon byl stanoven, že nikdo nevstoupí dnes večer do tohoto domu.

MLADÝ MUŽ: Kdo vydal ten zákon?

CONAL: My dva jsme jej stanovili a kdo má právo tak dobré? Neboť nám jest stříci to-

ho domu a chrániti ho od loupeže, ohně a kouzel.

MLADÝ MUŽ: Tedy zvrátím tento zákon. Zcesty! (Zápasí s Conalem a vklouzne kolem něho do domu.)

CONAL: Myslil jsem, že by se mi nikdo živý nemohl postaviti kromě Leageriea a sám Leagerie nebyl by mohl vniknouti kolem mne. Ba více, nikdo živý nebyl by mohl, kdybych nebyl býval překvapen. Jak mohl jsem očekávati, že se střetnu se silou tak velikou?

LEAGERIE: Odejdi odtud. Kousek dále podél břehu je jiný dům; naše ženy jsou tam se svými služebníky a dají ti jísti a pít.

MLADÝ MUŽ: Právě v tomto domě chci dostat jídla a pití.

LEAGERIE: Vyjdi z toho domu nebo tě přinutím.

(Mladý muž chopí se ruky Leagerieovy a odstrčiv ji, jde kolem něho a položí svůj štít na stolic, kde jest prázdné místo.)

MLADÝ MUŽ (u stolu): Právě zde chci strá-

viti noc; neřeknu však proč, dokud se ne-
napiju. Mám žízeň. Co, láhev plná a číše
prázdné, a Leagerie a Conal zde! Hledme, co
pak se děje, že Leagerie a Conal nemohou
píti?

LEAGERIE: To je Cuchulain.

CONAL: Odejdi raději zase do Skotska, nebo
zůstaneš-li zde, nikoho se netaž, co se stalo,
nebo co se má státi.

CUCHULAIN: Co ještě by se mohlo přihoditi
tak podivného, jako že se vracím domů po
letech a vy mi říkáte, abych zase šel?

CONAL: Pravím ti, že tento dům nehodí se
k tomu, aby tě vítal, neboť jest to dům po-
tupený.

CUCHULAIN: Co tím myslíte? Seděli jste tu
při pivě a při otevřených dveřích, s myšlen-
kami na svár. Očekáváte něčeho nebo ně-
koho. Čekáte posla, který by vás přivedl k
nějaké kořisti nebo k nějakému dobrodruž-
ství, které si chcete ponechat pro sebe.

LEAGERIE: Raději mu řekni, neboť má tako-
vé štěstí, že možná jeho štěstí napraví naše.

CONAL: Ano, lépe, řeknu-li mu, neboť právě nyní, zrovna u těchto dveří viděli jsme, jaké měl štěstí. Svah půdy mu pomáhal. Jest moře klidno?

LEAGERIE (vyhlédne oknem): Nic se ani nehne.

CONAL: Cuchulaine, brzo potom, když jsi odešel z této země, seděli jsme zde a pili. Byli jsme veseli. Bylo pozdě, blízko půlnoci, když těmito dveřmi vešel muž vzezření podivného, s rudým vlasem a s velikým mečem v ruce. Žádal piva a dali jsme mu, neboť omrzelo nás pítí spolu. Rozveselil se a na každý žert, který jsme udělali, udělal lepší a potom jsme všichni tři vstali a tančili, pak jsme zpívali a potom řekl, že nám ukáže novou hru. Řekl, že se sehne, a jeden z nás, aby mu uťal hlavu, a pak jeden z nás nebo kdokoli by měl chuť k té hře, ať se skloní, aby mu byla sražena hlava. „Vy utnete mou hlavu,“ pravil, „a pak já srazím jeho hlavu, a to bude smlouvou a závazkem mezi námi. Hlava za hlavu, taková jest hra,“ řekl. Smáli

jsme se mu a pravili, že je opilý, neboť jak mohl utíti hlavu, když jeho vlastní hlava byla uťata? Tu začal nám spílati a nadávati, že jsem se vrhl na něj a srazil mu hlavu, — a hlava se smála dále, kde ležela, a hned potom ji sebral do rukou, vyběhl a skočil do moře.

CUCHULAIN (směje se): Vymýšlel jsem si také tak pěkné věci, když jsem se napil tolik piva, a také jsem tomu věřil.

LEAGERIE (u stolu): Pravím ti, Cuchulaine, že jsi toho nikdy neučinil. Takové historky nevymyslíš jsi nikdy.

CONAL: Proč pak se stavíš vždy proti mně a Leagerieovi? A co víc, nebylo to vůbec smýšlenkou. Řekli jsme si sami, že vše vyšlo z láhve, smáli jsme se a řekli si, že nikomu o tom nepovíme. Přísahali jsme, že nikomu nepovíme. Ale po roce, když jsme seděli u tohoto stolu, láhev mezi sebou —

LEAGERIE: Ale plnou po okraj —

CONAL: Myšlenka na tu příhodu odvedla nás od pití —

LEAGERIE: Vypravovali jsme si ji znova druh druhu —

CONAL: Náhle onen muž vstoupil, hlavu svou maje zase na ramenou a veliký meč v ruce. Žádal zaplacení svého dluhu, a po něvadž ani já ani Leagerie nechtěli jsme si nechatí hlavu sraziti, začal nám spílati, opovrhovati námi a říkati, že jsme hanbou a že Irsko všecko bylo potupeno námi. Neměli jsme, co bychom řekli.

LEAGERIE: Kdybys byl býval tu, byl bys mlčel jako my.

CONAL: Na konec pravil, že za rok se vrátí a dá nám znovu příležitost, abychom dostáli svému slovu a zaplatili svůj dluh. Potom sestoupil zase v moře. Poví-li všemu světu o potupě, která na nás přišla, co myslíš?

CUCHULAIN: Ať poví, nebo nepoví, budeme státi zde ve dveřích s tasenými meči a zaženeme ho zase dolů k moři.

CONAL: Co platno bojovati s mužem, jehož hlava se směje, když byla uťata?

LEAGERIE: Mohli bychom utéci, ale následoval by nás všude.

CONAL: Přichází; moře začíná šplouchati a hučeti, jako šplouchalo a hučelo, když přišel posledně.

CUCHULAIN: Zavřeme dveře a opřeme se zády o ně.

LEAGERIE: Je pozdě. Hleď, již je tu u dveří. Stojí na prahu.

(Na prahu stojí muž, oděný rudě, s velkým mečem, rudým, kosmatým vlasem a zlatou přilbou na hlavě.)

CUCHULAIN: Vrať se do moře, stará rudá hlavo! Chceš-li srážeti hlavy, sraz hlavu želvě Muirthemneské, nebo vepři Connaughtskému, který má měsíc v těle, nebo starému kejklíři Manannanovi, synu moře, nebo rudému muži Boyneskému, nebo Králi koček, neboť jsou stejného rodu s tebou a možná, že rozumějí tvým způsobům. Jdi, pravím ti, neboť když člověku hlava je uřata, nenaroste již. Co tu stojíš? Jdi dolů, povídám. Nemohli ti ublížiti mečem, shodím tě do moře ru-

kama. Směješ se mi, stará rudá hlavo? Jdi dolů, dříve než vložím ruce na tebe.

RUDÝ MUŽ: Ty tedy také věříš, že jsem to myslel doopravdy, když jsem žádal o hlavu některého muže? Byl to jen pijácký žert, starý kejklířský kousek na ukrácení chvíle. Já jsem nejlepším ze všech pijáků a kamarádů z mokré čtvrti, nejdobráčtější na světě ze všech těch, kteří proměňují svou podobu. Hleďte, přinesl jsem tuto zlatou přilbu jako dar. Je pro tebe nebo pro Leageriea nebo pro Conala, pro nejlepšího muže a nejstatečnějšího bojovníka mezi vámi, a vy sami vyvolíte toho muže. Leagerie je statečný a Conal je statečný. Nasazují své životy v boji, ale nebyli dosti stateční pro mé žerty a mé kejkle. (Klade zlatou přilbu na zemi.) Byl jsem příliš krutým šprýmařem? Dobrá, nyní jest mi odpuštěno, neboť zde je přilba a nejsilnější ať si ji vezme. (Odejde)

CONAL (bera přilbu): Právo mám já. Jsem o rok starší než Leagerie a bojoval jsem ve více bitvách.

LEAGERIE (vykračuje si po jevišti, zpívá):

Leagerie, vítěz v boji,
mečem svým potřel
muže s kočičí hlavou,
odnesl s sebou
skryté jich zlato.

(Při posledním slově uchvátí přilbu.)

CONAL: Vrať mi ji, pravím. Čím byl tvůj poklad, ne-li uvadlým listím, když jsi přišel k svému domu?

CUCHULAIN (bera Leagerieovi přilbu): Dej mně ji, pravím.

CONAL: Jsi příliš mlád; Cuchulaine. Jaké činy jsi vykonal, které by se postavily vedle činů našich?

CUCHULAIN: Nevzal jsem si jí pro sebe. Bude náležeti nám všem stejně. (Jde ke stolu a začíná plnit přilbu pivem.) Dáme jí kolovat a budeme z ní pít střídavě po sobě a nikdo nebude moci tvrdit, že patří jemu více než druhému. Připíjím tvé ženě, Conale, a tvé ženě, Leagerie, a připíjím Emeře, své

vlastní ženě. (Výskání a troubení v dálce.)
Co značí ten hluk?

CONAL: To čeledíni, lovci a kuchtíci jsou ve sporu. Znáám zvuk, neboť slyšel jsem jej často nedávno. Je dobře, že jsi doma, Cuchulaine, neboť právě tvůj čeledín a vozka, Laeg, je nejhorší ze všech a nyní ho budeš držeti na uzdě. Sundají veliké lovecké rohy, když výskáním nemohou se navzájem překřičeti. Tak — tak — slyšíš je nyní? (Výskání proniká hlukem.) Připíjím na tvé zdraví, Cuchulaine, a tvé mladé ženě, ač by bylo dobře, kdyby se nehašteřila s mou ženou.

(Mnoho mužů, mezi nimi Laeg, vozka Cuchulainův, vstoupí s velikými rohy všelijakých fantastických tvarů.)

LAEG: Já jsem Cuchulainův vozka a povídám, že můj pán je nejlepší.

JINÝ: Není, ale Leagerie je.

JINÝ: Ne, Conal je.

LAEG: Ať mne poslouchají, Cuchulaine.

JINÝ: Ne, mne poslouchejte.

LAEG: Když jsem řekl, že Cuchulain má mítí
přílbu, začali troubiti.

JINÝ: Conal ji má. Nejlepší muž ji má.

CUCHULAIN: Ticho, všichni dohromady. Co
znamená všechn ten hluk, Laegu, a kdo za-
čal?

(Kuchtíci a čeledíni ukazují na Laega a
křičí: „On začal.“ Reptají skoro neustále při
následujícím.)

LAEG: Muž s rudou bradou přišel tam, kde
jsme seděli, a když šel mimo mne, zvolal,
že ti berou zlatou přílbu, nebo cosi podob-
ného, a odpírají ti prvenství Irska. Na to jsem
povstal a volal, že jsi nejlepším z mužů ir-
ských. Ale ostatní křičeli, že jím je Leagerie
nebo Conal, a poněvadž mám silný hlas, sun-
dali rohy, aby můj hlas přehlušili, a poně-
vadž jsem ani já ani oni nechtěli mlčeti, při-
šli jsme sem, aby se to rozhodlo. Žádám,
aby přílba vzata byla Conalovi a dána tobě.

(Čeledíni a kuchtíci křičí: „Ne, ne, dejte ji
Leagerieovi“, „Nejlepší muž ji má“ atd.)

CUCHULAIN: Nebyla dána ani Conalovi ani

nikomu jinému. Proměnil jsem ji v pohár, aby náležela všem. Já jsem pil a pak pil Conal. Dej ji Leagerieovi, aby pil on. Z toho budou viděti, že patří nám všem.

ČELEDÍN: Cuchulain má pravdu.

JINÝ: Cuchulain má pravdu a mám dosti troubení na veliký roh.

LAEG: Cuchulaine, ty jsi pil první.

JINÝ: Nyní ji dává Leagerieovi, ale čest přitom si osobil sám. Slyšeli jste, jak pravil, že on pil první? Osobuje si, že je nejlepším, tím, že pil první.

JINÝ: Pil Cuchulain první?

LAEG (vítězně): Ty jsi pil první, Cuchulaine.

CONAL: Chtěl jsi dáti na jevo, že jsi lepší než my, tím, že jsi pil první?

(Leagerie a Conal tasí meče.)

CUCHULAIN: Snad ten starý sušený slaneček, ten starý rudý kejklíř způsobil pro své potěšení, že se hašteříme? (Čeledíni a kuchtíci reptají rozčileně.) Dal nám přílbu, aby nás rozešťval, a poněvadž jsme se nechtěli hádati o ni, jde k Laegovi a řekne mu, že se

mně děje křivda. Kdo ví, kde je nyní, nebo koho popuzuje, aby vyvolal zlobu mezi námi? Vraťte se ke své práci a nehněte se od ní, ať uslyšíte jakýkoli hluk, nebo ať se vám ukáže jakákoli postava.

KUCHTÍK: Cuchulain má pravdu. Nabažil jsem se troubení na veliký roh.

CUCHULAIN: Odejděte potichu.

(Kuchtíci a čeledíni obracejí se ke dveřím, ale zastaví se slyšíce venku hlas Leagerieovy ženy.)

LEAGERIEOVA ŽENA: Můj muž jest nejlepší. Chci vstoupiti první. Chci vstoupiti první!

EMER: Můj muž je nejlepší a já chci vstoupiti první.

CONALOVA ŽENA: Ne, neboť můj muž je nejlepší a já bych měla jíti první.

(Leagerieova a Conalova žena zápasí ve dveřích.)

LEAGERIEOVA ŽENA (zpívá):

Můj manžel jest první.
Kdo jiný pobil
muže s kočičí hlavou,
již mňoukají v moři,
a odnesl s sebou
jich skrývané zlato?
A sekali drápy
a kousali zuby,
však Leagerie, můj manžel,
svým mečem je sklál.

CONALOVA ŽENA (zakrývajíc jí ústa rukou a předstupujíc před ni):

Můj manžel válčil
se zbrojnými muži.
A kdyby byl míval
boj s kočkami, jistě
by bojoval jenom
se statnými, silnými
a s dobrými drápy.
Co slávy je v boji
jen s pouhými stíny,
jež bezmocně řvou.

EMER (vrhajíc se mezi ně a tlačíc je obě rukama zpět.)

Já jsem Emer, žena Cuchulainova, a nikdo nepůjde přede mnou a nikdo nebude zpívat přede mnou nebo velebiti někoho, když nechci slyšet, aby byl chválen.

(Cuchulain položí svoje kopí napříč dveří.)

CUCHULAIN: Všechny tři naše ženy vstoupí zároveň a trojími dveřmi, stejnými výškou, šířkou i ctí. Strhněte spodky oken.

(Zatím co Conal a Leagerie strhují spodky oken, ženy jejich jdou každá k oknu, kde jest její manžel.)

EMER (při tom zpívá):

Můj manžel jest první.

Conalova žena

a Leagerieova

že lhou, vědí dobře,

když chválí své muže

ze závisti ke mně.

Můj manžel jest první,

již předně sám sebou,

jsa nejstatečnějším

a nejkrásnějším,

jejž milují nejvíc
vše ženy zde v Irsku,
jež závidí mně,
a pak pro svou ženu:
jsem nejmladší královnou
a krásnější všech.

(Když okna proměněna jsou v dveře, Cuchulain zdvihne kopí od dveří, kde jest Emer, a všechny tři vstoupí najednou.)

EMER: Přišla jsem, abych tě velebila a dodala ti odvahy, jak ženě se sluší, aby ti nevzali prvenství mužů irských.

LEAGERIEOVA ŽENA: Lžeš, Emer, neboť jest to Cuchulain a Conal, kteří berou prvenství muži mému.

CONALOVA ŽENA: Cuchulain je vzal.

CUCHULAIN: Okres proti okresu, baronie proti baronii, království proti království, provincie proti provincii, a kdyby byly jen dvě stojky u dveří, jedna by bojovala proti druhé. (Vezme přílbu, kterou Leagerie položil na stůl, když šel strhovati spodek okna.) Tato přílba nevnese již sporů v Irsko. (Vrhá ji do moře.)

LEAGERIEOVA ŽENA: To jsi učinil, abys oloupil mého manžela.

CONALOVA ŽENA: Nemohl sis nechatí jí pro sebe a proto jsi ji zahodil, aby jí neměl nikdo jiný.

CONAL: Toho jsi neměl učiniti, Cuchulaine.

LEAGERIE: Ublížil jsi nám velice.

EMER: Kdo je pro Cuchulaina?

CUCHULAIN: Nikdo se nehni.

EMER: Kdo je pro Cuchulaina, pravím!

(Vytrhne dýku ze svého pasu a zpívá táž slova jako před tím, mávajíc dýkou. Mezi tím, co zpívala, Conalova a Leagerieova žena tasily své dýky a vrhnou se k ní, aby ji zabily, Cuchulain však je zatlačil zpět. Conal a Leagerie tasili své meče, chtějíce udeřiti Cuchulaina.)

CONALOVA ŽENA (zatím, co Emer zpívá): Umlčte její hlas, přehlušte její hlas, trubte na rohy, hlučte!

(Kuchtíci a čeledíni troubí na své rohy nebo zápasí mezi sebou. Ohlušující hřmot a zmatený zápas. Náhle tři černé ruce, držící

zhasínadla, sahají okny a zhasí pochodně. Jest nyní černá tma mimo velmi slabý svit venku, který ukazuje jen, že tam jsou pohybující se postavy, ne však kdo, nebo co jsou, a v temnotě jest slyšeti tlumené, ustrašené hlasy.)

PRVNÍ HLAS: Viděli jste, jak zhasili pochodně?

JINÝ HLAS: Přišli z moře, tři černí mužové.

JINÝ HLAS: Mají kočičí hlavy.

JINÝ HLAS: Mňoukajíce vystoupili z moře.

JINÝ HLAS: Jak je temno! Jeden z nich zastřel měsíc rukou.

(Postupně vniká okny světlo, jako by vyzařovalo z moře. Jest viděti Rudého muže, stojícího uprostřed domu.)

RUDÝ MUŽ: Žádám svůj dluh, který mi patří. Žádám, aby některý muž se sehnul, a bych mu srazil hlavu, jako má hlava byla uťata. Nebude-li můj dluh zaplacen, mír se nevrátí do Irska a Irsko bude ležeti slabé před svými nepřáteli. Bude-li však zaplacen můj dluh, bude mír.

CUCHULAIN: Sváry v Irsku se skončí. Co jest život jednoho muže? Zaplatím dluh svou vlastní hlavou. (Emer zakvílí.) Nekřič, Emer, neboť kdybych nebyl sám sebou, kdybych nebyl Cuchulainem, jedním z těch, které Bůh učinil bezstarostnými, ženy irské nebyly by mne milovaly a ty bys nebyla nosila tak vysoko hlavy své. (Sehne se, skláněje hlavu. Tři Černí mužové přicházejí ke dveřím. Dva drží pochodně a jeden sehnuv se mezi nimi zdvihá zlatou přílbu. Rudý muž dává jednomu z Černých mužů svůj meč a bere přílbu.) Nač čekáš, starče? Nuže zdvihni meč!

RUDÝ MUŽ: Neublížím ti, Cuchulaine. Jsem strážcem této země a věk po věku vystupuji z moře, bych zkoušel muže irské. Dávám ti prvenství, poněvadž jsi bez bázně, a zvítězíš v mnohých bitvách s úsměvem na rtech a sneseš rány a zradu bez hořkosti v srdci; a pohlédnou-li na tebe mužové, srdce jejich se rozšíří a mysli jejich se vyjasní, až přijde den, kdy zastru tvou mysl, aby byl konec pohádky a písně na strunách harfy.

PŘESYPACÍ HODINY

MORALITA.

O S O B Y :

MUDŘEC

BLÁZEN

NĚKOLIK ŽÁKŮ

ANDĚL

MUDRCOVA ŽENA

DVĚ DĚTI

Veliká světnice s dveřmi v pozadí a druhými po straně, nebo místnost se záclonami, kam osoby mohou vstupovati rozhrnujíce záclony. Psací stůlek a křeslo po jedné straně. Přesýpací hodiny na konsoli nebo stojanu poblíž dveří. Vedle otáčecí stolička. Mudřec sedí u psacího stolu.

MUDŘEC (listuje v knize): Kde je místo, které jest mi vykládati dnes mým žákům? Zde jest, a kniha praví, že napsáno bylo žebrákem na hradbách babylonských: „Jsou dva kraje, v nichž lidé žijí, jeden viditelný a druhý neviditelný, a když my máme zimu, v onom kraji jest léto, a když u nás vanou říjnové větry, jest tam doba jehnění.“ Přál bych si, aby žáci moji ode mne byli žádali výkladů jiného místa. (Blázen vstoupí a zastaví se u dveří drže klobouk v natažené ruce. V druhé ruce má nůžky.) Zní mně to jako bláznov-

ství, a přece to není možná, neboť pisatel této knihy, kde jsem našel tolik vědění, nebyl by ho položil o sobě na tuto stránku a obklopil tolika obrazy a tolika hlubokými barvami a tolika pěkným zlacením, kdyby to bylo bláznovstvím.

BLÁZEN: Dej mně groš.

MUDŘEC (obrátil stránku): Zde napsal: „Učení za starých časů zapomínali kraje viditelného.“ Tomu rozumím, ale učil jsem své žáky lepšímu.

BLÁZEN: Nedáš mně groše?

MUDŘEC: Čeho si přeješ? Slova moudrého Saracena mnohému tě nenaučí.

BLÁZEN: Tak veliký, moudrý učitel, jakým jsi ty, neodepře groše bláznu.

MUDŘEC: Co pak ty asi víš o moudrosti?

BLÁZEN: Oh, vím! Víím, co jsem viděl.

MUDŘEC: A co jsi viděl?

BLÁZEN: Když jsem šel Kilcluanem, kde dříve zvony znívaly za svítání každého dne, neslyšel jsem ničeho, než chrápání lidí v domech. Když jsem šel Tubbervanachem, kde

mladíci stoupávali vzhůru na vrch k posvátnému pramenu, seděli na křižovatkách a hráli v karty. Když jsem šel Carrigorasem, kde mniši se postívali a sloužili chudým, viděl jsem, jak pili víno a poslouchali svých žen. A když jsem se tázal, jaké neštěstí způsobilo všechny ty změny, řekli, že to nebylo neštěstí, nýbrž moudrost, které se naučili tvým poučováním.

MUDŘEC: Běž kolem do kuchyně a má žena dá ti něco k snědku.

BLÁZEN: To je bláznovská rada od tak moudrého muže.

MUDŘEC: Proč, blázne?

BLÁZEN: Co je snědeno, je pryč. Chci groše pro svůj sáček. Chci si koupiti slaniny v krámech, ořechů na trhu a silného nápoje pro dobu, kdy slunce nehřeje. A potřebuju osidel na chytání králíků, veverek a zajíců a hrnec, ve kterém bych si je uvařil.

MUDŘEC: Odejdi. Mám jiné věci na starosti, než ti dávat groše.

BLÁZEN: Dej mně groš a přinesu ti štěstí.

Bresal rybář nechává mne spáti v zimě mezi sítěmi na své půdě, poněvadž říká, že mu přináším štěstí, a v létě divoká zvířata nechávají mne spáti vedle svých hnízd a doupat. Je štěstím podívat se jen na mne, nebo se mne dotknouti, ale větším štěstím jest, dáti mi groš. (Natahuje ruku.) Kdybych nepřinášel štěstí, třel bych nouzi.

MUDŘEC: Nač pak máš ty nůžky?

BLÁZEN: Nepovím. Kdybych ti pověděl, zahnal bys je.

MUDŘEC: Koho bych zahnal?

BLÁZEN: Nepovím.

MUDŘEC: Nepovíš, i když ti dám groš?

BLÁZEN: Ne.

MUDŘEC: I když ti dám dva groše?

BLÁZEN: Budeš velmi šťastným, dáš-li mně dva groše, ale nepovím ti.

MUDŘEC: Tři groše?

BLÁZEN: Čtyři, a pak ti povím!

MUDŘEC: Dobrá, čtyři. Ale nebudu tě již nazývati Teigem, bláznem.

BLÁZEN: Pusť mne docela k sobě, kde nikdo

mne neuslyší. Ale napřed musíš slíbiti, že jich nezaženeš. (Mudřec přikývne.) Denně vycházejí mužové černě oděni a rozestírají veliké černé sítě po kopcích, veliké černé sítě.

MUDŘEC: Proč pak to činí?

BLÁZEN: Aby chytili nohy andělů. Ale každého rána, zrovna před svítáním, vyjdu a rozstříhám sítě svými nůžkami a andělé uletí.

MUDŘEC: Ah, nyní vím, že jsi Teig, blázen. Řekl jsi mně, že jsem moudrým, a já nikdy neviděl anděla.

BLÁZEN: Já jsem viděl spoustu andělů.

MUDŘEC: Přinášíš andělům také štěstí?

BLÁZEN: Oh, ne, ne! Toho by nikdo nedokázal. Ale jsou pořád tu, když se ohlédneme; jsou jako stébla trávy.

MUDŘEC: Kdy je vidíš?

BLÁZEN: Když utichneme, pak se v nás cosi probudí, cosi šťastného a klidného jako hvězdy — ne jako těch sedm, které se pohybují, ale jako stálice. (Ukazuje vzhůru.)

MUDŘEC: A co se stane potom?

BLÁZEN: Potom za kratinkou chvíli cítíme vůni letních květín a štíhlí lidé obcházejí kolem, šťastní a usměvaví, a šaty jejich mají barvu hořícího drnu.

MUDŘEC: Je tomu dlouho, co jsi je viděl, Teigu, blázne?

BLÁZEN: Ne dávno, chvála Bohu! Viděl jsem právě teď jednoho přicházeti za mnou. Neusmíval se, ale měl šaty barvy hořícího drnu a jeho hlava jaksí zářila.

MUDŘEC: Dobrá, zde máš své čtyři groše. Ty, blázen, pravíš „chvála Bohu“, ale dříve než jsem přišel, mudrcové to pravili.

BLÁZEN: Čtyři groše! To znamená mnoho štěstí. Veliký učiteli, přinesl jsem ti hojnost štěstí. (Odejde potřásaje měšcem.)

MUDŘEC: Ačkoli ho nazývají Teigem, bláznem, není bláznivějším než všichni bývají se svými sny, svými kázáními a svým trojím světem; ale já jsem povalil jejich tři světy sedmi vědami. Filosofii, která vytvořena byla z osamělé hvězdy, učil jsem je zapomenouti

theologie; architekturou zakryl jsem bašty jejich mlhavého nebe; musikou, dcerou prudkých oběžnic, jejichž vlas vždy plane ohněm, a gramatikou, která je dcerou měsíce, uzavřel jsem jejich uši domnělé hře harfové a mluvě andělů, a sestavil jsem arithmetikou bitevní šiky, jež rozprášily vojska nebeská. Ale, retoriko a dialektiko, jež jste se zrodily z hvězdy světlé a z hvězdy lásky, vy jste byly mým kopinníkem a katapultou! Oh, moji hbití jezdci! Oh, mé ostré, pronikavé argumenty, vámi jsem rozprášil vojska poštilostí! (Anděl v rouše barvy řeřavého uhlí s kvetoucí větví jabloňovou v ruce a zlatou svatozáří kolem hlavy stojí na prahu.) — Než jsem přišel, mysli lidí byly přecpány bláznovstvím o nebi, kde ptáci odzpěvují hodiny, a o andělech, kteří přicházejí a stojí na prahu lidí. Ale já jsem uzamkl vidění do nebe a otočil za nimi klíč. Tak, musím uvažovati o tomto místě, o dvojím kraji. Má matka říkala cosi takového. Říkávala někdy, že když naše těla spí, naše duše se probouzejí

a že, co vadne zde, zraje tam a že odnímány jsou nám žně, aby živily lidi neviditelné. Ale kniha myslí asi něco jiného, neboť jen blázní a ženy mají takové myšlenky; jejich myšlenky nikdy nebyly napsány na hradby babilonské. Zazvoním na své žáky. (Spatří anděla.) Co jsi? Kdo jsi? Zdá se mi, že jsem viděl někoho, jenž se ti podobal, ve svých snech, když jsem byl dítětem — tu jasnou věc, to roucho, jež má barvu řeřavého uhlí! Ale já jsem hotov se sny, jsem hotov se sny.

ANDĚL: Jsem anděl Nejvyššího Boha.

MUDŘEC: Proč jsi přišel ke mně?

ANDĚL: Přinesl jsem ti poselství.

MUDŘEC: Jaké poselství máš pro mne?

ANDĚL: Zemřeš za hodinu. Zemřeš, až poslední zrnko spadne v těchto hodinách. (Obrátí přesýpací hodiny.)

MUDŘEC: Nepřišel ještě můj čas, abych zemřel. Mám své žáky. Mám mladou ženu a děti, kterých nemohu opustiti. Proč jest mi zemřítí?

ANDĚL: Jest ti zemřítí, poněvadž žádné du-

še nepřešly prahu nebes od té doby, co jsi
přišel do tohoto kraje. Práh zarostl travou,
brány zrezavěly a andělé na stráži osaměli.
MUDŘEC: Kam mne přivede smrt?

ANDĚL: Brány nebes tobě se neotevrou, ne-
boť popřel jsi jsoucnost nebes, a brány očist-
ce neotevrou se tobě, neboť popřel jsi jsouc-
nost očistce.

MUDŘEC: Popřel jsem však také jsoucnost
pekla!

ANDĚL: Peklo jest místo těch, kteří popírají.

MUDŘEC (klekne): Vskutku, popřel jsem vše
a učil jsem jiné popírati. Nevěřil jsem niče-
mu, jen tomu, co mně smysly mé podávaly.
Leč, oh! krásný anděle, odpusť mi, odpusť mi!

ANDĚL: Dávno jsi měl prositi za odpuštění.

MUDŘEC: Kdybych byl viděl tvou tvář, krás-
ný anděle, byl bych uvěřil, byl bych prosil
za odpuštění. Možná, že nevíš, jak snadno
jest pochybovati. Bouře, smrt, hnijící tráva,
mnohé nemoci, to byli poslové, kteří přichá-
zeli ke mně. Oh, proč mlčíš? Přinášíš odpu-
štění Nejvyššího; dej mně je! Zlíbal bych tvé

ruce, kdybych se nebál — ne, ne lemm tvého roucha!

ANDĚL: Pustil jsi se nesmrtelných rukou příliš dávno, aby ses jich uchopil nyní.

MUDŘEC: Nemůžeš pochopiti. Žiješ v kraji, o kterém my jen můžeme sníti. Možná, že tobě jest tak obtížno porozuměti, proč nevěříme, jako nám věřiti. Oh! Co jsem řekl! Víš všecko! Dej mně času, abych odčinil, co jsem učinil. Dej mně rok — měsíc — den — hodinu! Dej mi, abych do konce této hodiny odčinil, co jsem učinil.

ANDĚL: Nemůžeš odčiniti, co jsi učinil. Ale mám tuto moc při svém poselství. Najdeš-li někoho, kdo věří, dříve než hodina uplyne, přijdeš do nebe po letech očistce. Neboť z jednoho ohnivého semene, střeženého těmi, kteří mne poslali, žeň může zase vyjít a naplniti zlatý mlat. Nyní však s Bohem, neboť jsem znaven tíží času.

MUDŘEC: Pochválen budiž Otec, pochválen budiž Syn, pochválen budiž Duch, pochválen budiž posel, jež poslali!

ANDĚL (u dveří, ukazuje na přesýpací hodiny): Za krátkou chvíli hořejšek hodin bude prázdný. (Odejde)

MUDŘEC: Vše dopadne dobře se mnou. Zavolám své žáky, oni jen říkají, že pochybují. (Zazvoní) Budou zde v tu chvíli. Chtějí se mně zavděčiti; tváří se, jako by nevěřili. Víra jest příliš stará, aby byla překonána za chvíli. Ostatně, mohu dokazovati, co jsem kdysi vyvracel. (Zazvoní po druhé) Nyní přicházejí. Půjdu ke svému stolku. Budu mluvit klidně, jako by se nic nebylo přihodilo.

(Stojí u stolku s pevným pohledem v očích. Jest slyšeti hlasy žáků, zpívajících tato slova:)

Šel jsem silnicí jednoho dne, •

(Pivo hnědé a žlutavé!)

Muže potkal jsem, nebyl to pravý muž.

(Moje milá, o já, o já!)

(Vstoupí žáci a blázen.)

BLÁZEN: Dejte mně pokoj. Dejte mně pokoj.

Kdo mne tahá za měšec? Králův synu, ne-
tahej mne za měšec.

MLADÝ MUŽ: Dali ti tvoji přátelé, andělé, ten měšec? Proč pak ti nenaplní tvého měšce?

BLÁZEN: Dejte mně groše! Dejte mně několik grošů!

MLADÝ MUŽ: Nač pak potřebuješ grošů? Ten veliký měšec u tvého pasu je těžký.

BLÁZEN: Chci si koupiti slaniny v krámech, ořechů na trhu, silného nápoje pro dobu, kdy slunce nehřeje, a osidel na chytání králíků a veverek, které kradou ořechy, a zajíců, a hrnec, abych si je uvařil.

MLADÝ MUŽ: Proč ti neřeknou tvoji přátelé, kde jsou poklady zakopány? Proč ti nedávají sny o pokladech? Když někomu třikrát se zdá, vždy tu je poklad.

BLÁZEN (nastavuje klobouk): Dejte mně groše! Dejte mně groše! (Házejí mu groše do klobouku. Postaví se těsně ke dveřím, aby každému nově přicházejícímu mohl nastavit klobouk.)

MLADÝ MUŽ: Mistře, chceš míti žákem Teiga, blázna?

JINÝ MLADÝ MUŽ: Teigu, dáš nám své gro-

še, budeme-li ti dávatí lekce? Ne, chodí do školy zadarmo, na horách. Řekni nám, čemu se učíš na horách, Teigu?

MUDŘEC: Mlčte všichni. (Stál mlčky, hledě stranou.) Stůjte tiše na svých místech, neboť chci, abyste mi něco řekli.

(Krátká přestávka. Všichni stojí kolem na svých místech. Teig stále stojí u dveří.)

MUDŘEC: Jest zde někdo mezi vámi, jenž věří v Boha? Nebo v nebe? Nebo v očistec? Nebo v peklo?

MLADÍ MUŽI VŠICHNI: Ani jeden, mistře! Ani jeden!

MUDŘEC: Věděl jsem, že všichni tak řeknete; ale nebojte se. Nebudu se hněvati. Řekněte mně pravdu. Nevěříte?

MLADÝ MUŽ: Kdysi jsme věřili, ale ty jsi nás naučil lepšímu.

MUDŘEC: Oh! Učení, učení nesahá příliš hluboko! Srdce zůstává nezměněno pod vším tím. Máte víru, kterou jste vždycky měli, a bojíte se, říci mně to.

MLADÝ MUŽ: Ne, ne, mistře!

MUDŘEC: Řeknete-li mně, že jste se nezměnili, budu rád a nebudu se hněvati.

MLADÝ MUŽ (k sousedu): Hledá někoho, s nímž by se přel.

JEHO SOUSED: Věděl jsem to hned od počátku.

MLADÝ MUŽ: To není látka pro dnešek; chystal jsi se mluvit o slovech, která žebrák napsal na hradby babylonské.

MUDŘEC: Jest-li někdo mezi vámi, kdo věří, bude mým nejlepším přítelem. Jistě jest někdo mezi vámi. (Všichni mlčí.) Jistě to, čemu jste se učili na klíně matčině, nebylo tak brzo zapomenuto.

MLADÝ MUŽ: Mistře, než jsi přišel, žádný učitel v této zemi nebyl s to, aby se zbavil pošetilosti a nevědomosti. Každý však tě poslouchal, každý poznal pravdu. Měl jsi poslední disputaci.

JINÝ: Jaké šašky sis natropil z toho mnicha na tržišti. Nedovedl říci ani slova.

MUDŘEC (přejde od stolku a postaví se mezi ně do středu místnosti): Žáci, drazí přátelé,

klamal jsem vás po všecku tu dobu. Já sám jsem byl nevědomý. Jest Bůh. Jest nebe. Jest oheň, jenž pomíjí, a jest oheň, jenž trvá věčně.

(Teig za tohoto výjevu sedí na stoličce vedle dveří a počítá na prstech, co si koupí za své peníze.)

MLADÝ MUŽ (k druhému): Nebude uspokojen, dokud nezačneme s ním disputovati.

(K mudrci): Dokaž to, mistře. Viděl jsi je?

MUDŘEC (stlumeným, slavnostním hlasem): Právě nyní, než jste vešli, někdo přišel ke dveřím a když jsem vzhlédl, viděl jsem tam státi anděla.

MLADÝ MUŽ: Snil jsi. Kdokoli může viděti anděla ve svých snech.

MUDŘEC: Oh, můj Bože! Nebyl to sen! Bděl jsem, bděl jako nyní. Pravím vám, že jsem bděl jako nyní.

MLADÝ MUŽ: Někteří lidé sní, i když bdí, ale ti jsou potřeštěni, a kdo by věřil, co praví. Odpusť mně, mistře, ale tak jsi mne učil říkati. To jsi řekl o mnichu, když mluvil o viděních svatých a mučeníků.

JINÝ MLADÝ MUŽ: Vidiš, jak dobře si pamatujeme tvoje učení.

MUDŘEC: Pryč, odejděte mi s očí. Hledám někoho, kdo věří. Třeba mně naléztí símě, o kterém anděl mluvil, dříve než zemru. Pravím vám, že mně je třeba naléztí je a vy mně odpovídáte argumenty. Ven! jděte mně s očí! (Mladí muži se smějí.)

MLADÝ MUŽ: Jak dobře předstírá víru! Podobá se mnichu, když nevěděl již, co by řekl.

MUDŘEC: Ven, ven! Není nyní doba pro smích! Ven s tebou, třeba jsi královský syn.

(Spěchají ven.)

MLADÝ MUŽ: Pojdte, pojdte; chce, abychom mu někoho našli, kdo by s ním disputoval.

(Všichni odejdou.)

MUDŘEC (sám; jde ke dveřím po straně):

Zavolám ženu. Ona uvěří; ženy vždy věří.

(Otevře dveře a volá): Brigito! Brigito! (Brigita vstoupí v zástěře, rukávy vyhrnuty na zamoučených rukách.) Brigito, řekni mně pravdu; neříkej, co myslíš, že mne potěší. Modlíš se někdy?

BRIGITA: Modliti! Ne, naučil jsi mne upustiti od toho dávno. S počátku mně bylo smutno, ale nyní jsem ráda, neboť bývám na večer ospalá.

MUDŘEC: Ale nevěříš v Boha?

BRIGITA: Oh, hodná žena věří jen v to, co jí manžel říká.

MUDŘEC: Ale někdy, když jsi sama, když jsem ve škole a děti spí, nemyslíš na svaté, na věci, ve které jsi věřila? O čem myslíš, když jsi sama?

BRIGITA (uvažujíc): Nemyslím o ničem. Někdy bývám zvědava, zdali prádlo pěkně se bílí, nebo vyjdu podívati se, zdali vrány nesezobávají kuřatům zrní.

MUDŘEC: Oh, co mohu dělati! Není nikoho, kdo by věřil, že nikdy nemůže zemřít? Musím jít a najít někoho! (Jde ke dveřím, ale zarazí se se zrakem upřeným na přesýpací hodiny.) Nemohu odejít; nemohu opustit jich. Jdi a zavolej zase mé žáky. Vyložím jim to, aby pochopili. Řeknu jim, že jen v úzkosti duševní, nebo jen, když setřeseme

vše, co poutalo náš život, spatříme pravdu.
Něco jest v Platonovi, ale — ne, nevolej jich.
Odpověděli by, jak jsem jim kázal.

BRIGITA: Hledáš někoho, s kým bys začal spor.

MUDŘEC: Oh, vyhlédni ze dveří a řekni mně, je-li někdo na ulici. Nemohu opustiti těchto hodin; někdo by jimi mohl zatřásti. Písek by pak padal rychleji.

BRIGITA: Nerozumím, co povídáš. (Vyhlédne.) Je tam veliký zástup lidí, hovořících s tvými žáky.

MUDŘEC: Oh, běž ven, Brigito, a podívej se, našli-li někoho, kdo za tu dobu, kdy jsem učil, neporozuměl ničemu nebo neposlouchal!

BRIGITA (utírajíc si ruce zástěrou a stahujíc rukávy): Je to zlá věc, míti učeného muže, který pořád musí míti disputace. (Odchází a křikne kuchyňskými dveřmi.) Nesahejte mně na chléb, děti, co budu venku.

MUDŘEC (klekne): „Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae.“ Zapomněl jsem to všec-

ko. Třicet let je tomu, co jsem se nemodlil. Musím se modlit jazykem lidu, jako šašek žebrající na trhu, jako Teig blázen! (Modlí se.) Pomoz mně, Otče, Synu a Duchu!

(Brigita vstoupí; za ní blázen, nastavující jí klobouk.)

BLÁZEN: Dej mně něco; dej mně groš, abych si koupil slaniny v krámech, ořechů na trhu a silného nápoje pro dobu, kdy slunce přestává hřáti.

BRIGITA: Nemám grošů. (K mudrci) Tvoji žáci nemohou nikoho nalézt, kdo by s tebou disputoval. Ve všem kraji není nikoho, kdo by měl dosti víry, aby si jí nacpal dýmku, od té doby, co jsi umlčel mnicha. Nemůžeš nyní dáti si pokoje a nehledati pořád disputací? Je to jistě hrozné, míti takového ducha.

MUDŘEC: Jsem ztracen! Jsem ztracen!

BRIGITA: Nech mne již na pokoji; mám dělati chléb pro tebe a pro děti.

MUDŘEC: Odejdi, ženo, odejdi, pravím! (Brigita odejde kuchyňskými dveřmi.) Nenajde nikdo nějakého způsobu, jak mi pomoci? Ale

mluvila o dětech. Zapomněl jsem na ně. Ty uvěří. Jenom ti, kteří mají rozum, pochybují; děti jsou plny víry. Brigito, Brigito, pošli mně sem děti.

BRIGITA (uvnitř): Otec vás shání; běžte hned k němu.

(Obě děti vejdou. Stanou spolu kousek od prahu kuchyňských dveří, hledíce bázlivě na otce.)

MUDŘEC: Děti, več věříte? Jest nebe? Jest peklo? Jest očistec?

PRVNÍ DÍTĚ: Nezapomněli jsme, otče.

DRUHÉ DÍTĚ: O ne, otče. (Obě praví zároveň jako ve škole.) Nic není, čeho nemůžeme věděti; nic není, čeho se nemůžeme dotknouti.

PRVNÍ DÍTĚ: Pošetilí lidé myslívali, že něco je, ale ty jsi velmi učený a poučil jsi nás o lepším.

MUDŘEC: Jste zrovna tak zlé jako ostatní, zrovna tak zlé jako ostatní. Neutíkejte, pojdte zpět ke mně! (Děti dají se do pláče a utekou.) Proč se bojíte? Naučím vás lepšímu

— ne, nebudu vás již učit. Jděte k matce! ne, nebude s to, aby je učila... Pomoz jim, Bože!... Zrnka písková padají velmi rychle. Již je velmi málo písku v hořejšku. Někdo pro mne přijde za chvíli; snad již je u dveří! Všechny bytosti mající rozum pochybují. O kéž by tráva a byliny mohly mluvit! Kdosi řekl, že by uvadly, kdyby pochybovaly. O promluvte ke mně, stébla trávy! O prsty Boží jistoty, promluvte ke mně! Vás jsou miliony a nechcete mluvit. Netroufám si věděti chvíle, kdy posel pro mne přijde. Zakryju hodiny. (Zakryje a donese je na stolek. Spatří blázna, který sedí u dveří, pohrávaje si květinami, které si zastrčil za klobouk. Začal dmouti do pampelišky.) Co to děláš?

BLÁZEN: Počkej chvíli. (Foukne) Čtyři, pět, šest.

MUDŘEC: Proč pak to děláš?

BLÁZEN: Foukám do pampelišky, abych poznal, kolik je hodin.

MUDŘEC: Ty jsi slyšel všecko! Proto chceš věděti, kolik je hodin! Čekáš, abys viděl, jak

přijdou dveřmi a odnesou mne. (Blázen fouká dále.) Ven ze dveří s tebou! Nechci zde míti nikoho, až přijdou. (Chopí se blázna za ramena a začíná ho tlačiti dveřmi ven, pak náhle se rozmyslí.) Ne, musím se tebe po něčem zeptati. (Vtáhne jej zpět do světnice.) Jest nebe? Jest peklo? Jest očištec?

BLÁZEN: Teď se tedy ptáš mne. Když jsi se tázal svých žáků, řekl jsem si, kdyby se tázal Teiga, blázna, Teig mohl by mu pověděti o tom, neboť Teig poznal to vše, když stříhal sítě.

MUDŘEC: Pověz mi; pověz mi!

BLÁZEN: Řekl jsem, Teig zná všecko. Ani kočky ani zajíci, kteří ssají krávy, nemají Teigových vědomostí. Ale Teig nepromluví; nic neříká.

MUDŘEC: Pověz mi, pověz mi! Neboť pod pokrývkou zrnka padají a až spadnou, musím umřít; a duše má bude ztracena, nenajdu-li někoho, kdo věří! Mluv, mluv!

BLÁZEN (tváře se moudře): Ne, ne, neřeknu ti, co mám v mysli, a neřeknu ti, co je v mém

měšci. Mohl bys mně ukradnouti mé myšlenky. Včera jsem potkal na silnici chlapa a povídá: „Teigu, pověz, kolik máš grošů v měšci; vsadím se o tři groše, že není dvacet grošů v tvém měšci; nech mne tam sáhnout a spočítat je.“ Ale já jsem pevněji stáhl šňůrky, takhle; a když chodím spat, každé noci ukrývám měšec, nikdo neví, kde.

MUDŘEC (jde k hodinám, jako by je chtěl odkrýti): Ne, ne, nemám odvahy. (Klekne)

Smiluj se nade mnou, blázne, a pověz mi!

BLÁZEN: Ah! Teď je to něco jiného. Nebojím se tebe nyní. Ale třeba, abych přišel blíže k tobě; někdo by tu mohl slyšet, co anděl pravil.

MUDŘEC: Co ti řekl anděl?

BLÁZEN: Jednou byl jsem sám na kopcích a anděl šel mimo a pravil: „Teigu, blázne, nezapomínej tří ohňů; ohně, jenž trestá, ohně, jenž očišťuje, a ohně, v němž duše věčně se raduje!“

MUDŘEC: On věří! Jsem spasen! Písek vyběhl... (Blázen pomáhá mu k jeho židli.) Od-

cháším z kraje sedmi oběžnic a jdu do kraje stálic! Rozumím nyní všemu. Utoneme v Bohu; my nevidíme pravdy; Bůh vidí pravdu v nás. Zazvoň. Přicházejí. Řekni jim, blázne, když život a duch jsou zlomeny, pravda proniká jimi jako hrachy z puklého lusku. Modli se, blázne, aby se jim dostalo znamení a aby odnesli své duše živé z umírajícího světa. Tvoje modlitba jest lepší než moje.

(Blázen skloní hlavu. Mudrcova hlava klesne na jeho ruku na knihy. Jest slyšeti zpívati žáky jako prve, ale nyní přijdou přímo na jeviště, dříve než dozpívají.)

MLADÝ MUŽ: Podívejte se, blázen se stal zvoníkem!

JINÝ: Proč jsi nás zavolal dovnitř, Teigu? Co nám chceš povědět?

JINÝ: Není divu, že něco se mu zdálo! Hle, nyní pevně spí. (Jde k němu a dotkne se ho.) Oh, jest mrtev!

BLÁZEN: Nehněte se! Prosil o znamení, abyste byli zachráněni. (Všichni chvíli mlčí.)... Hleďte, co vyšlo z jeho úst... cosi malého, o-

křídleného... něco zářícího... Šlo to ke dve-
řím. (Anděl objeví se ve dveřích, vztáhne
ruce a zase je složí.) Anděl to vzal do svých
rukou... Rozevře své ruce v zahradě rajske.
(Všichni pokleknou.)

O B S A H

CATHLEEN

NI HOULIHAN 5

ZLATÁ PŘÍLBA 27

PŘESÝPACÍ

HODINY 51

S POMOCÍ BOŽÍ A PŘÁTEL DOBRÉHO DÍLA.

V květnu léta Páně 1921.

Vytiskli Kryl a Scotti v Novém Jičíně.

Sklad Marty Florianové ve Staré Říši

na Moravě a Stanislavy Jílovské

v Praze II, Štěpánská ul. 41.

DEO GRATIAS